

„Dobro a hodnoty.“

14. konferencia Združenia učiteľov filozofie
na teologických fakultách Českej republiky
a Slovenskej republiky,
Olomouc 6. – 7. septembra 2010

V dňoch 6. a 7. septembra 2010 sa v Olomouci uskutočnila 14. konferencia Združenia učiteľov filozofie na teologických fakultách ČR a SR. Jej účastníci sa zamýšľali nad tým, čo je to dobro, ako rôzne ho možno filozoficky uchopiť a opísať a tiež ako o ňom hovoríme v bežnej reči.

6. septembra v dopoludňajšej sekcii vystúpili so svojimi príspevkami traja prednášajúci. M. Ambrózy z Popradu predstavil dynamický vývoj chápania dobra a zla u sv. Augustína, opierajúc sa o viaceré jeho spisy, pričom zdôraznil, že mnohé otázky ostávajú v jeho diele nevyjasnené. Ide napr. o otázku slobodnej vôle človeka a spôsobu spolupráce s Bohom pri konaní dobra, ako aj o príčinu prvého morálne zlého rozhodnutia ľudí a anjelov. L. Chvátal z Centra pre prácu s patristickými, stredovekými a renesančnými textami sa zaoberal teológiou Dionýza Aeropagitu a jeho chápaním milosti a dobra. Dobro sa prejavuje predovšetkým sebadarovaním. Božie dobro sa prejavuje vo stvorení sveta, v zjavení sa ľuďom a v ich „osvietení“ pri poznávaní. Úlohou človeka je pripodobňovať sa v tomto Bohu, a tak obnoviť v sebe Boží obraz a navrátiť sa ku svojmu Stvoriteľovi. Existujú rôzne navzájom sa dopĺňajúce spôsoby, ako to človek môže urobiť (hierarchicko-sviatosťne, diskurzívnym uvažovaním, či mystickým vhladom), no pri všetkých potrebuje Božiu pomoc. O. Gavendová z Teologickej fakulty UK v Bratislave sa zamerala na dobro v perspektíve etiky francúzskeho filozofa Josepha de Finance. Dobro chápe ako cieľ a hodnotu pre človeka. Hodnoty sú usporiadané hierarchicky, najnižšie sú infrahumánne hodnoty (hodnoty citlivosti a biologické hodnoty) a ľudské inframorálne hodnoty (ekonomické, duchovné – estetické, no-etické). Sú to takzvané prirodzené hodnoty, ktoré majú svoj zmysel len „v službe“ vyšším hodnotám – morálnym a náboženským. De Finance upozorňuje aj na možnosť takzvanej hluchoty a slepoty voči hodnotám. Slepota vychádza z istej necitlivosti na hodnoty, ktorá je vrodenná alebo získaná pod vplyvom prostredia a nedá sa odstrániť, len zmierniť; pri hluchote človek síce hodnotu vníma, ale táto hodnota ho nemotivuje ku konaniu.

V popoludňajšej sekcii odznel príspevok M. Štěpinovej z Teologickej fakulty v Prahe o mieste dobra v kozmologickej koncepcii Alberta Veľkého. V jeho ponímaní je dobro nerozlučne späté s jestvujúcim, lebo všetko stvorené vzniklo pretekaním (lat. *defluere*) zo zvrchovaného Dobra. Dobro vyššieho jestvujúceho sa stáva cieľom pre nižšie jestvujúce a prostredníctvom týchto medzi-cieľov všetko stvorené v konečnom dôsledku túži po svojej prvotnej príčine, zvrchovanom Dobre. Banskobystrický doktorand I. Ondrášik sa vo svojom referáte o hod-

notových aspektoch zmyslu života zameril na etickú dimenziu dobra. Zdôraznil pritom nutnosť metafyzického ukotvenia tak zmyslu života, ako aj životných hodnôt, ktoré si človek nestanovuje sám, ale ich skôr odhaľuje a spoznáva ako svetu imanentné.

7. septembra blok prednášok otvoril J. Jínek z Teologickej fakulty v Českých Budějoviciach, ktorý sa podrobne venoval rozboru Platónovho chápania morálneho a politického dobra. Cieľom jeho príspevku bolo na základe viacerých Platónových textov ukázať, že nie je možné povedať, či je „dobro“ podľa neho jednoznačným, alebo viacznačným pojmom, keďže sa v nich *areté*, *techné* a *epistémé* často zamieňajú. Analogické chápanie dobra vo všetkých týchto oblastiach zabezpečuje tak jeho jednotu vo vzťahu k najvyššiemu dobru, ako aj mnohosť. A. Dufferová z Katedry etiky a morálnej filozofie Filozofickej fakulty TU vychádzala z tradičného kresťanského pohľadu na zdroj etických hodnôt v *lex naturalis* a poukázala na nebezpečenstvá, ktoré predstavuje súčasné konsenzuálne chápanie etiky pre človeka i pre celú spoločnosť. Morálne konanie je podľa nej nerozlučne späté s hľadaním pravdy a s poslušnosťou voči spoznanému zákonu, ktorý nám dal Stvoriteľ.

Na záver konferencie sa v študentskej sekcii L. Kotala zameril na dobro z celkom iného uhla pohľadu. Vo svojom príspevku porovnával pojem „dobrý“ ako súčasť rečových aktov u J. R. Searla a R. M. Hara. Zatiaľ čo R. M. Hara chápe používanie tohto slova vo význame „odporúčenia“, ktoré predstavuje jeho stálu, preskriptívnu funkciu, deskriptívna funkcia tohto pojmu (to, čo označujeme ako dobré) sa môže meniť. Naproti tomu Searle tvrdí, že význam slova „dobrý“ musí byť vo veci, o ktorej sa vypovedá, a nemôže byť primárne viazaný na odporúčanie niekoho. Searle teda pokladá pojem „dobrý“ za viacznačný, čo podľa autora príspevku ponecháva priestor pre najvyššie dobro, teda Boha, ako primárny analogát.

Tieto pravidelné stretnutia učiteľov filozofie nemajú za úlohu len obohatiť ich účastníkov o nové témy či informovať o práci kolegov, ale majú byť zároveň aj prehĺbením ich priateľských a ľudských vzťahov. Preto sa po spoločnej svätej omši v Kostole Nepoškvrneného počatia Panny Márie a večerách s dominikánskou komunitou účastníci zišli pri ohníku a opekaní v kláštornej záhrade, kde zároveň dohodli tému, miesto a čas konania nasledujúcej konferencie.

Nasledujúca konferencia Združenia učiteľov filozofie na teologických fakultách ČR a SR sa uskutoční 5. a 6. septembra 2011 v Košiciach, a to na tému „Apriórne a aposteriórne poznanie“.

Informácie o konferenciách združenia, ako i texty jednotlivých príspevkov, ktoré na nich odzneli, možno nájsť na internetovom blogu <http://jezuiti.sk/blog/zdruzenie/>, ktorý spravuje predseda slovenskej sekcie združenia L. Rojka, a tiež na stránke www2.tf.jcu.cz/~samohyl/sdruzeni/pagex.htm, za ktorú zodpovedá predseda českej sekcie J. Samohýl.

Ing. Mgr. Mária Spišáková
ul. P. Horova 26, 841 07 Bratislava
e-mail: spisiakova@kbs.sk